

Опалюк Т. Л. Когнитивно-содержательный компонент социальной рефлексии будущего учителя

В статье проанализирована проблема формирования и оптимизации когнитивно-смыслового компонента в структуре социальной рефлексии, обобщая результаты исследований отечественных и зарубежных ученых и проецируя их системообразующей позиции относительно особенностей профессионально-педагогической подготовки учителя. Трактуются сущность содержания социальной рефлексии и ее структурная организация на основе системного, синергетического, холистического подходов в комплексе рефлексивных-личностных, рефлексивных интеллектуальных, рефлексивных-кооперативных и рефлексивных коммуникативных составляющих. Охарактеризовано когнитивно-процессуальные аспекты реализации содержания социальной рефлексии, акцентировано внимание на необходимости подготовки преподавателей вузов к реализации сложных социально-рефлексивных функций в системе профессионально-педагогического образования.

Ключевые слова: социальная рефлексия, когнитивные процессы, когнитивно-содержательный компонент, компетентности, синергетический подход, базовые образовательные конструкты.

Opaliuk T. L. Cognitive and semantic component of the social reflection of the future teacher

The article analyzes the problem of the formation and optimization of the cognitive and semantic component in the structure of social reflection, summing up the results of domestic and foreign scientists' research and focusing their system-based positions on the peculiarities of teacher's professional and pedagogical preparation. The essence of the content of social reflection and its structural organization is interpreted based on the system-syncretic, holistic approaches together with the reflexive and personal, reflexive and intellectual, reflexive and cooperative, and reflexive and communicative components. In this article the cognitive-procedural aspects of the implementation of the content of social reflection are described. Special attention is paid to the necessity to train teachers of higher education institutions to implement complex socio-reflexive functions in the system of professional education.

Key words: social reflection, cognitive processes, cognitive and semantic component, competence, synergetic approach, basic educational constructs.

УДК 378.091.2:005.963.2-057.86(44)

Осадча К. П.

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ТЬЮТОРСТВА ТА ПІДГОТОВКИ ТЬЮТОРІВ У ФРАНЦІЇ

У статті подано короткий генезис та аналіз розвитку тьюторства у Франції: від ідей Сократа, Песталоцці, Квінтіліана та Я.А. Коменського до експериментів Л. Лєгран, зародження тьюторства однолітків та запровадження тьюторату в усіх університетах Франції наприкінці ХХ століття. На основі аналізу наукових джерел у французьких онлайн бібліотеках виділено коло інтересів науковців стосовно тьюторства: академічне тьюторство, тьюторство однолітків, підготовка тьюторів для навчання на підприємствах, підготовка тьюторів для дистанційного навчання та для інклюзивної освіти. Зроблено висновок про те, що у Франції активно здійснюється підготовка тьюторів до навчання у компаніях незалежними консалтинговими організаціями та підготовка учителів для тьюторської діяльності у сфері інклюзивного навчання.

Ключові слова: тьюторство, зарубіжний досвід, досвід Франції, підготовка тьютора

Сучасні запити суспільства та ринку праці до удосконалення якості освіти підростаючого покоління актуалізують питання дослідження досвіду провідних країн світу з метою пошуку адаптаційного потенціалу та прогнозування подальшої модернізації системи освіти України. Аналіз феномену тьюторства було здійснено у наукових працях К. О. Александрової, К. О. Андрєєвої, В. Мирошниченка, Т. Пахомової, Р. В. Шарана, зокрема питання тьюторства у Франції висвітлювали В. Є. Абрамович, О. А. Власова, С. Г. Молчанов, Ж. Борде та ін. Проте більш ґрунтовного дослідження потребує питання генезису тьюторства та підготовки тьюторів у Франції.

Дослідники джерел тьюторства (Н. В. Рибалкіна [15], Н. В. Абрамовських, Е. А. Казаєва [10] та ін.) зазначають, що з XII ст. університетське середовище в європейських країнах складало відкритий культурний і освітній простір. Тьютор у ньому підтримував учня в процесі побудови і супроводжував у процесі реалізації індивідуальних освітніх маршрутів. Якщо слідувати фактам, що викладені І. Д. Проскурівською [14, с. 26], уперше тьюторство, як одна з форм навчання, стало застосовуватися в Оксфордському університеті. Із часом культура тьюторства у Європі, зокрема у Франції, «вийшла» за межі університету й розповсюдилась у «сімейному вихованні». Починаючи з XIV століття, тьюторство стає формою наставництва, а у завдання тьютора входило: задовольняти індивідуальні потреби учня, розвивати «центрування на дитині», індивідуалізувати навчання для кожної дитини, не принижувати, складати навчальний план разом з учнем, навчати хорошим звичкам, принципам доброчинності і мудрості, давати дитині «погляд на людство», навчити любити те, що гідне похвали, розвивати почуття, спостерігати за індивідуальним психічним і фізичним розвитком дитини. Принципами діяльності тьютора стали: свобода учня, його самостійність і активність у навчанні, що об'єднується у провідному принципі – індивідуалізації [12, с. 38].

Як зазначає Дж. Барнієр (G. Barnier) [3], у Франції тьюторство розвилось з ідей Сократа, Песталоцці, Квінтіліана та Я. А. Коменського. Згодом у дореволюційній Франції XVII ст. тьюторство існувало як для подолання економічних проблем, так і для навчання і виховання молоді у школах для дітей з неблагополучних сімей, зокрема у Школах милосердя Демії, Інституті братів християнських шкіл, заснованому Жаном-Батістом де Ла Саль, та Королівському будинку Сен-Луї, заснованому мадам де Майнтенон у 1686 році. У XVIII столітті практики існування таких шкіл продовжують розвиватися, зокрема в містах Гербаут та Паулет. У XIX столітті, в епоху Золотого століття педагогіки, розвивається нова форма тьюторства – взаємонавчання, що викликане індустріальною революцією та ідеями нової педагогіки Дж. Дьюї, Е. Клапареда, М. Монтесорі, Р. Кузіне, а також кооперативної педагогіки С. Френе та інституційної педагогіки Ф. Оурі.

Наприкінці XIX та на початку XX століть під впливом досвіду Великобританії та США тьюторство у Франції розвивається в університетах. На початку 1966 навчального року тьюторство було запроваджено на перших циклах навчання всіх французьких університетів [5]. Проте у Франції, як зазначає Т. Бедурет (T. Bédouret) [4], відсутність терміна *tutorat* в «Словнику французької мови» (1971) є показником пізнього використання цього терміна у французькому освітньому полі. Перше формулювання терміна датується 1970 роком: «Протокол Св. Квентіна» регулює експерименти з тьюторства у межах коледжів під керівництвом Л. Леграна. За цим статутом тьюторство полягає у взаємозв'язку педагогічної допомоги та допомоги в навчанні, яку надає доросла людина, навчаючи невелику групу студентів у межах індивідуалізації. Його загальні цілі – допомогти студентам у власному удосконаленні та інтеграції в навчальний процес коледжу. Таким чином, до кінця 1970-х років можна вважати, що тьюторство у Франції залишається привілеєм професійних дорослих. Експерименти Л. Леграна щодо супроводу підлітків, відсутність практики та аналізу тьюторства сильно вплинули на французьку концепцію тьюторства цього періоду. Поряд із цією концепцією у 80-х роках розвивається інша форма тьюторства – однолітків, коли тьюторами виступають студенти-однолітки, які пропонують свою допомогу академічного та методичного змісту.

У 1998 році з метою сприяння успішному навчанню студентів у вищих навчальних закладах наказом Міністерства національної освіти, досліджень і технологій Франції [2] була запроваджена система підтримки у формі методичного і педагогічного супроводу бакалаврів перших років навчання – «тьюторат» (зфранц.: *tutorat* – опікунство, кураторство, наставництво, репетиторство). За цим наказом кожний навчальний заклад визначає, консультуючись із компетентною радою, умови організації такої системи відповідно до його викладацької політики. Також не обмежуються форми тьюторського супроводу: вони можуть бути різноманітними (допомога в індивідуальній або у письмовій роботі студента, підтримка самооцінки і самонавчання і т.д.). Першокурсники можуть скористатися послугами тьютората, а заклад пропонує підтримку тим студентам, які цього більш за все потребують. У наказі також зазначається, що тьюторська діяльність здійснюється під керівництвом викладачів і професорів, а також аспірантів і старшокурсників. Якщо тьютором виступає студент-старшокурсник, то він має здійснювати супровід студентів перших курсів під керівництвом досвідченого викладача. Такий студент має право на бонус, розмір якого визначається міністром вищої освіти, у формі гранту на стажування.

Тьюторат як система допомоги студентам перших курсів продовжує декларуватися французьким урядом й у першому десятилітті XXI ст. Так у 2008 році в Указі про демократизацію вищої освіти [6], що спрямований на сприяння успішності студентів, зазначено те, що служба підтримки успіху «Haute Ecole» розробляє програму тьюторства для студентів першого курсу бакалаврів, що мають труднощі у навчанні. Також тьюторська діяльність у реаліях французької системи освіти підтримується на рівні держави. У звіті Ю. Лахоу (Y. Lachaud) [8] на основі аналізу шкільної освіти в середній школі висуває пропозиції щодо залучення помічників (тьюторів) до шкільного навчання дітей-інвалідів, акцентуючи увагу на проблемах підготовки кадрів, інституційній та політичній відповідальності за реалізацію цього процесу. Він наголошував, що потрібно визначити і максимально уточнити роль тьюторів, розмежувати їх роль із роллю помічників надомної служби освіти і спеціального догляду (SESSAD – Service d'Education et de Soins Specialises a Domicile).

У дослідженні Е. Анут (E. Annot) [1] сучасне тьюторство у Франції визначає практикою, засновану на технологічній моделі освіти, яка змінює ставлення студентів до процесу навчання, а тьютори, як основні учасники системи, є посередниками, які полегшують доступ студентів до знань в університеті. Серед чинників, що сприяли розвитку тьюторства у Франції наприкінці минулого століття, науковець називає труднощі студентів першого року навчання в університетах. Це стало причиною не лише відповідних освітніх рішень в університетах, а й результатом освітньої політики у цій країні. Завдяки цьому, у Франції оформилося дві моделі тьюторства: домашнє тьюторство для старшокласників, що бажають вступити до університету; методичне і педагогічне тьюторство для випадкового чи регулярного супроводу групи студентів тьюторами, що добре обізнані з університетською навчальною програмою.

Аналіз офіційних сайтів французьких університетів (unistra.fr, u-bordeaux.fr, formation.univ-pau.fr, uca.fr, univ-rennes2.fr, univ-brest.fr, univ-ubs.fr та ін.), у яких здійснюється підготовка майбутніх учителів (бакалаврів та магістрів освіти), засвідчив, що спеціальна тьюторська підготовка не здійснюється, проте існують окремі магістерські програми підготовки тьюторів у деяких університетах. Зокрема в Університеті Страсбурга (Université de Strasbourg) для отримання ступеню магістра педагогічних наук (Master Sciences de l'éducation) є програма «Тьютори і інструктори вчителів» (Tuteurs et Formateurs d'Enseignants) [9]. За цією програмою

студенти здобувають такі компетентності: знати основи професійного навчання; вміти визнати умови, які сприяють ефективності навчання та розвитку учнів; аналізувати потреби та очікування учнів, враховуючи різноманітність потреб у побудові навчальної пропозиції; вміти розроблювати навчальну програму; бути здатним розробити сценарій та конкретні ресурси для змішаного або дистанційного навчання; вміти розроблювати професійні матеріали, пов'язані з різними аспектами навчальної діяльності, та створювати навчальні ресурси; вміти створювати безпечне середовище для людей, що навчаються; бути зданим запроваджувати методи навчання, засновані діяльнісному підході до навчання; вміти здійснювати підтримку підопічних у їх навчанні та організовувати спільне навчання. Крім того, професійна підготовка за цією програмою спрямована на формування таких компетентностей, як супровід осіб і груп в довгостроковій перспективі, щоб розвинути їх впевненість і силу діяти; допомога у проектній роботі та дослідній діяльності; аналіз професійної практики з метою її корекції; оцінювання навчального середовища та володіння інструментами для збирання даних та аналізу результатів і дій; моніторинг якості навчання; самооцінювання та рефлексія своєї діяльності.

Аналіз наукових джерел у французьких онлайн-бібліотеках (<http://www.persee.fr>, <https://www.erudit.org/fr>, <http://gallica.bnf.fr>, <http://catalogue.bnf.fr>) дозволив виділити коло інтересів французьких науковців стосовно тьюторства: академічне тьюторство (М. Даннер (M. Danner), М. Кемпф (M. Kempf), Ж. Русвааль (J. Rousvoal)) та тьюторство однолітків (І. Папайоанну (I. Papaïoannou), С. Ціолі (S. Tsioli), М. Віхо (M. Vihou), тьюторство та підготовка тьюторів на підприємствах ((К. Агулон (C. Agulhon), П. Лечо (P. Lechaux)), підготовка тьюторів для дистанційного навчання (Б. Дені (B. Denis)) та для сфери інклюзивної освіти (Ю. Лахоу (Y. Lachaud)).

Підготовку тьюторів у системі дистанційного навчання французька дослідниця Б. Дені [7] пропонує запроваджувати у такі сім етапів: 1) перебування у дистанційному освітньому середовищі в ролі учня; 2) формування уявлення про тьюторські функції; 3) визначення еталонного профілю взаємодії в системі дистанційного навчання; 4) узгодження тьюторських функцій із метою прийняття профілю взаємодії та складання статуту тьютора; 5) практична підготовка до тьюторської діяльності; 6) діяльність у системі дистанційного навчання та здійснення контролю; 7) моніторинг діяльності та обмін досвідом. Перші п'ять етапів мають статус первинного формування, вони мають бути засвоєні перед тим, як тьютор почне здійснювати свою діяльність у системі дистанційного навчання. Одним із важливих етапів підготовки тьютора дослідниця вважає визначення еталонного профілю взаємодії тьютора в системі дистанційного навчання, який він вважає ефективним для навчання студентів досягненню поставлених цілей. На етапі початку реальної професійної діяльності в системі дистанційного навчання за новачком-тьютором закріплюється досвідчених тьютор, який вже реалізує завдання коучингу, щоб не допустити виникнення дискомфорту а тих, хто навчається. На останньому етапі підготовки тьюторів дистанційного навчання у процесі онлайн-спілкування тьюторів здійснюється обмін думками та досвідом, консультування та підтримка з метою удосконалення тьюторської діяльності, обговорення навчальних ситуацій і дій. На думку Б. Дені, досвід навчання, обмін уявленнями інших тьюторів щодо діяльності у дистанційному навчанні, роз'яснення тьюторських ролей та функцій – це всі елементи, що сприяють розумінню ролі дистанційного тьютора та формуванню його відчуття ідентичності.

Підготовкою тьюторів для потреб бізнесу у Франції займається кілька консалтингових організацій. Зокрема Segos, CNFCE, GRETA, ORSYS пропонують курси навчання для тьюторів, що здійснюють підготовку спеціалістів у компаніях. Аналіз їх програм підготовки дозволяє виділити спільні теми та завдання підготовки тьюторів для підприємств, а саме: визначення ролі та функцій тьютора; взаємодія між тьютором і підопічним; встановлення відносин у компанії та умови адаптації нових співробітників; навчання, супровід й оцінювання підопічного в робочих ситуаціях; інструменти тьютора (довідковий лист для початку роботи, графік програми тьюторства, керівництво з проведення навчальних сеансів; довідковий лист для дій, які необхідно виконати; посібник для тьютора; список завдань; лист оцінки; індивідуальний план розвитку); оцінка тьюторських дій.

У підготовці французьких учителів до тьюторської діяльності у роботі з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я важливим став звіт [8] Ю. Лахоу, складений на запит міністра у справах молоді і народної освіти, уповноваженого міністра по шкільній освіті і державного секретаря у справах інвалідів. У ньому він зазначав, що кожен учитель початкової та середньої школи повинен пройти навчання з обов'язкового 126-ти годинного курсу про шкільне навчання учнів з особливими потребами, а кожен директор Інституту підготовки вчителів повинен скласти команду викладачів, що володіють компетентностями для роботи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я. Також він наголошував на тому, що Інститути підготовки вчителів повинні забезпечити базову підготовку всім майбутнім викладачам, а підготовчі курси для отримання учителями сертифіката про володіння спеціальними педагогічними прийомами по адаптації учнів до школи і шкільної інтеграції повинні й далі вдосконалюватися.

Таким чином, на підставі аналізу наукових джерел та Інтернет-контенту французьких сайтів нами було зроблено висновок про те, що у Франції реалізована домашня модель тьюторства для старшокласників, що бажають вступити до університету, та модель для випадкового чи регулярного супроводу групи студентів З'ясовано, що у французьких університетах представлені магістерські програми з підготовки тьюторів. Нині у Франції активно здійснюється підготовка тьюторів для навчання співробітників у компаніях незалежними консалтинговими організаціями та підготовка учителів для тьюторської діяльності у сфері інклюзивного навчання.

Використана література:

1. Annot E. Le tutorat ou «le temps suspendu» / E. Annot // Revue des sciences de l'éducation. – 2001. – 27 (2). – P. 383–402.
2. Arrêté du 18 mars 1998 relatif à l'organisation et à la validation du tutorat en premier cycle. [Електронний ресурс]. – URL: <http://legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000373332&dateTexte=&categorieLien=id>.
3. Barnier G. Le tutorat dans l'enseignement et la formation / G. Barnier. – Paris, L'Harmattan, 2001. – 287 p.
4. Bédouret T. «Tutorat», «monitorat» en éducation: mises au point terminologiques / T. Bédouret // RECHERCHE et FORMATION. – N° 43 – 2003. – P. 115–126.
5. Danner M. Le tutorat dans les universités françaises / M. Danner, M. Kempf, J. Rousvoal // Revue des sciences de l'éducation. – 1999. – 25 (2). – P. 243–270.
6. Décret démocratisant l'enseignement supérieur, œuvrant à la promotion de la réussite des étudiants et créant l'Observatoire de l'enseignement supérieur [Електронний ресурс]. – URL: http://www.gallilex.cfwb.be/document/pdf/33275_001.pdf.
7. Denis B. Quels rôles et quelle formation pour les tuteurs intervenant dans des dispositifs de formation à distance? / B. Denis // Distances et saviors. – 2003. – Vol. 1,(1). – P. 19–46.
8. Lachaud Y. Intégration des enfants handicapés en milieu scolaire / Y. Lachaud. – Paris, 2003. – 124 p. [Електронний ресурс]. – URL: <http://media.education.gouv.fr/file/93/7/5937.pdf>.
9. MASTER Sciences de l'éducation [Електронний ресурс]. – URL: <http://trouvermonmaster.unistra.fr/?rof-program=ME150>.
10. Абрамовских Н. В. Тьюторство: история и современность / Н. В. Абрамовских, Е. А. Казаева // Вестник Шадринского государственного педагогического университета. – Шадринск, 2013. – 3 (19). – С. 156–162.
11. Александрова Е. А. Структура учебного плана Продуктивного образования в берлинских школах / Е. А. Александрова // Школьные технологии. – 2001. – № 3. – С. 90–121.
12. Александрова Е. А. Модернизация классической модели тьюторства в России, странах Европейского союза и Ближнего Востока / Е. А. Александрова, Е. А. Андреева. – Москва-Тверь: «СФК-Офис», 2013. – 156 с.
13. Беспалова Г. М. Тьюторское сопровождение: организационные формы и образовательные эффекты / Г. М. Беспалова // Директор школы. – 2007. – № 7. – С. 51–58.
14. Проскуровская И. Д. К вопросу о реконструкции исторических оснований тьюторства (на материале истории английских университетов) / И. Д. Проскуровская // Открытая модель дополнительного образования региона. Красноярск, 2004. – С. 26.
15. Рыбалкина Н.В. Открытое пространство образования: способы представления и построения // Материалы VIII Всероссийской научно-практической тьюторской конференции. – Томск, 20004. – С. 19–21.

References:

1. Annot E. Le tutorat ou «le temps suspendu» / E. Annot // Revue des sciences de l'éducation. – 2001. – 27(2). – P. 383–402.
2. Arrêté du 18 mars 1998 relatif à l'organisation et à la validation du tutorat en premier cycle. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000373332&dateTexte=&categorieLien=id>.
3. Barnier G. Le tutorat dans l'enseignement et la formation / G. Barnier. – Paris, L'Harmattan, 2001. – 287 p.
4. Bédouret T. «Tutorat», «monitorat» en éducation: mises au point terminologiques / T. Bédouret // Recherche et formation. – N° 43. – 2003. – P. 115–126.
5. Danner M. Le tutorat dans les universités françaises / M. Danner, M. Kempf, J. Rousvoal // Revue des sciences de l'éducation. – 1999. – 25(2). – P. 243–270.
6. Décret démocratisant l'enseignement supérieur, œuvrant à la promotion de la réussite des étudiants et créant l'Observatoire de l'enseignement supérieur [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://www.gallilex.cfwb.be/document/pdf/33275_001.pdf.
7. Denis B. Quels rôles et quelle formation pour les tuteurs intervenant dans des dispositifs de formation à distance? / B. Denis // Distances et saviors. – 2003. – Vol. 1,(1). – P. 19–46.
8. Lachaud Y. Intégration des enfants handicapés en milieu scolaire / Y. Lachaud. – Paris, 2003. – 124 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://media.education.gouv.fr/file/93/7/5937.pdf>.
9. MASTER Sciences de l'éducation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://trouvermonmaster.unistra.fr/?rof-program=ME150>.
10. Abramovskiykh N. V. Tjutorstvo: ystoriya i sovremennost' / Abramovskiykh, E. A. Kazaeva // Vesnyk Shadrynskoho hosudarstvennoho pedahohycheskoho unyversyteta. – Shadrynsk, 2013. – 3(19). – P. 156–162.
11. Aleksandrova E. A. Struktura uchebnoho plana produktyvnoho obrazovanyia v berlinskykh shkolakh / E. A. Aleksandrova // Shkol'nie tekhnolohyy. – 2001. – № 3. – P. 90–121.
12. Aleksandrova E. A. Modernyzatsyia klassycheskoi modely tjutorstva v Rossyy, stranakh Evropeiskoho soiuza y Blyzhneho Vostoka / E. A. Aleksandrova, E. A. Andreeva. – Moskva-Tver: «SFK-Ofys», 2013. – 156 s.
13. Bespalova H. M. Tjutorskoe soprovozhdenye: orhanyzatsyonnye formy y obrazovatel'nie efekty / H. M. Bespalova // Dyrektor shkoly. – 2007. – № 7. – P. 51–58.
14. Proskurovskaia Y. D. K voprosu o rekonstruktsyy ystorycheskykh osnovanyi tjutorstva (na materyale ystorry anhlyyskykh unyversytetov) / Y. D. Proskurovskaia // Otkritaia model' dopolnytelnoho obrazovanyia rehyona. Krasnoiarsk, 2004. – P. 26.
15. Ribalkyna N. V. Otkritoie prostranstvo obrazovanyia: sposoby predstavlenyia y postroyeniya // Materyaly VIII Vserossyiskoi nauchno-praktycheskoi tjutorskoi konferentsyy. – Tomsk, 20004. – P. 19–21.

Осадчая Е. П. Анализ опыта тьюторство и подготовки тьюторов во Франции

В статье дан краткий генезис и анализ развития тьюторства во Франции: от идей Сократа, Песталоцци, Квинтилиана и Я. А. Коменского к экспериментам Л. Лейбница, зарождению тьюторства сверстников и внедрению тьютората во всех университетах Франции в конце XX века. На основе анализа научных источников во французских онлайн-библиотеках выделен круг интересов ученых относительно тьюторства: академическое тьюторство, тьюторство сверстников, подготовка тьюторов для обучения на предприятиях, подготовка тьюторов для дистанционного об-

учення и для сферы инклюзивного образования. Сделан вывод о том, что во Франции активно осуществляется подготовка тьюторов для обучения в компаниях независимыми консалтинговыми организациями и подготовка учителей для тьюторской деятельности в рамках инклюзивного обучения.

Ключевые слова: тьюторство, зарубежный опыт, опыт Франции, подготовка тьютора.

Osadcha K. P. Analysis of experience tutoring and training of tutors in France

The article gives a brief genesis and analysis of the development of tutoring in France: from the ideas of Socrates, Pestalozzi, Quintilian and Y. A. Comenius to the experiments of L. Legrand, the emergence of peer tutoring and the introduction of "tutorat" in all universities of France at the end of the twentieth century. Based on the analysis of scientific sources in French online libraries, the range of French scholar's interests regarding tutoring is highlighted. The main ones are academic tutoring, tutoring of peers, training tutors for learning in enterprises, training tutors for distance learning and for the sphere of inclusive education. It is concluded that France is actively training tutors for learning in companies by independent consulting organizations and training teachers for tutor activities in the field of inclusive education.

Key words: tutoring, foreign experience, French experience, tutor training.

УДК 378.147:004

Павленко І. Г., Курліщук І. І.

ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ СТУДЕНТІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглядається медіаграмотність як складова частина інформаційної культури студентської молоді. В умовах надлишку різноманітної інформації необхідно грамотно її сприймати, розуміти, аналізувати, що, в свою чергу, вимагає цілеспрямованої підготовки до вмілого її використання. У процесі реформування вищої освіти необхідно зробити важливий акцент на формуванні медіаграмотності та інформаційної культури, оволодіння якими сприяє реальному розумінню себе як особистості, майбутнього фахівця, свого місця і ролі в суспільстві та у світі в цілому.

Автори статті пояснюють медіаграмотність як властивість особистості і необхідну умову для ефективної поведінки в сучасному медіапросторі. Для вирішення проблеми формування медіаграмотності студентів авторами був розроблений факультативний навчальний курс «Засоби масової комунікації і сучасність». Впровадження цього навчального курсу в освітній процес вищого навчального закладу сприятиме підготовці фахівців, які вміють критично аналізувати наявні медіаресурси, створювати нові і здатні до самостійної творчої діяльності в медіапросторі.

Ключові слова: медіаграмотність, інформаційна культура, медіаосвіта, інформаційне мислення, інформатизація освітнього простору.

Реалії сучасного інформаційного суспільства вимагають забезпечення високої якості, доступності та ефективності системи вищої освіти. Підготовка молодого покоління людей, майбутніх фахівців різних спеціальностей до життя та професійної діяльності неможлива без урахування невідомого поступу інформаційно-технологічної сфери. У зв'язку зі стрімким формуванням нового інформаційного мислення, швидкого та відкритого доступу до різноманітних медіаджерел предметом наукових дискусій і досліджень філософів, культурологів, педагогів стала проблема медіаграмотності.

Поняття «медіаграмотність» з'явилося завдяки екранним засобам медіа і довгий час співвідносилось з поняттями «критичне бачення» та «візуальна грамотність». Сьогодні медіаграмотність розглядають як частину більш широких понять – «інформаційна грамотність» та «медіаосвіта» (Д. Браун, К. Ворсноп, Р. К'юбі, Л. Мастерман, Дж. Пандженте, Дж. Поттер, В. Різун, Ю. Усов, О. Федоров, І. Хмара, А. Шаріков та ін.).

Мета статті полягає в обґрунтуванні особливостей та основних напрямів формування медіаграмотності студентів в освітньому процесі вищого навчального закладу (далі – ВНЗ) (на прикладі впровадження факультативного курсу «Засоби масової комунікації і сучасність»).

Потрібно зауважити, що сьогодні зміст терміна «медіаграмотність» ще не знайшов своєї тематичної завершеності та повного смислового визначення. Так, один із провідних зарубіжних дослідників медіаосвіти К. Ворсноп трактує медіаграмотність як здатність до експериментування, інтерпретації (аналізу) та створення медіатекстів. На думку Р. К'юбі, медіаграмотність – це здатність використовувати, аналізувати, оцінювати та передавати інформацію у різних формах. Що стосується відомого медіадидакта Дж. Пандженте, то ключовими принципами медіаграмотності він вважав: руйнування штучно створених інформаційних конструкцій та розуміння принципів їх створення; вміння інтерпретувати зміст медіаповідомлень, ґрунтуючись на власному досвіді та таких індивідуальних характеристиках, як особисті запити та очікування, актуальні проблеми, сформовані національні та гендерні уявлення, соціальний та культурний досвід тощо; можливість аудиторії ознайомитися з різними думками та сформувати власну позицію.

Український дослідник А. Литвин розуміє медіаграмотність як кінцевий результат медіаосвіти [1] і подає це поняття як здатність до критичного сприйняття медіаповідомлень.